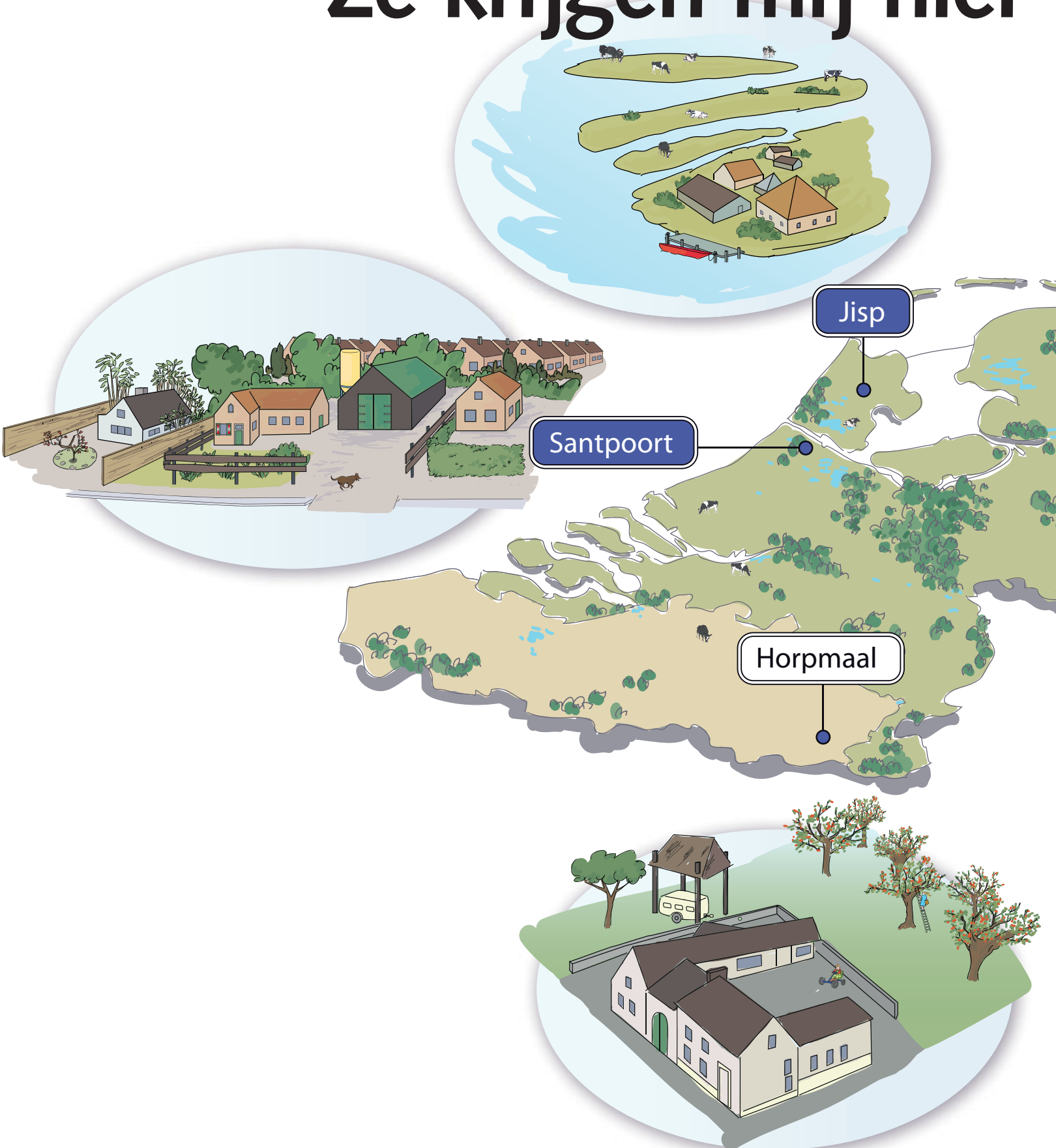

Verbondenheid met traditie en geboortegrond blijft sterke

'Ze krijgen mij hier

drijfveer voor veel melkveehouders

niet weg...'

Schiermonnikoog

Winterswijk Ratum

@anneluchies.nl, 2013

'Waarom doen die mensen zo moeilijk?' Mediator Johan Weerkamp hoort het plannemakers met grondhonger zich soms vertwijfeld afvragen. Ook anno 2013 zijn boeren meer dan calculerende ondernemers. Ook al zijn de mogelijkheden op het eigen bedrijf soms begrensd, de verbondenheid met traditie en geboortegrond is voor velen een sterke drijfveer.

tekst **Wichert Koopman**

Piet Praag is de laatste vaarboer in het Noord-Hollandse Jisp. Een melkrobot of snelle melkstal zijn voor zijn bedrijf niet weggelegd. En discussies over arbeidsefficiëntie gaan aan hem voorbij. In het weideseizoen stapt hij dagelijks twee keer in de boot om zijn koeien in het land te gaan melken, net zoals zijn voorouders het eeuwen geleden al deden. 'Toen ik het bedrijf van mijn vader overnam, zeiden mensen: "Daar kun je niet boeren jongen." Ik wil laten zien dat het wel kan', motiveert hij zijn volharding. Praag is één van de vijf melkveehouders die in deze special vertellen wat hen drijft om boer te blijven op een bedrijf dat gebonden is aan beperkingen. De geportretteerde veehouders zijn stuk voor stuk ondernemers van deze tijd. Ze kiezen er echter bewust voor om op hun vertrouwde plek de grenzen te accepteren en er het beste van te maken.

Tegen verdrukking in

Boeren die soms tegen de verdrukking in trouw blijven aan het stukje aarde waarop ze zijn geboren en opgegroeid. Johan Weerkamp, mediator in de agrarische sector, komt ze vaak tegen in zijn werk. Het beëindigen of verplaatsen van een bedrijf kan heftige emoties oproepen. 'Boeren zijn sterk gehecht aan hun plek en daarbij komt meestal ook de traditie van het familiebedrijf', ervaart de adviseur, die zelf in 1950 werd geboren op een traditioneel gemengd bedrijf ('en daar voel ik nog steeds een binding mee'). Inmiddels heeft hij als bemiddelaar 32 jaar ervaring met de menselijke kant van ontwikkelingen in de Nederlandse landbouw.

De grens: cultuurhistorie

In het Rijksmonumentenregister staan meer dan 7600 Nederlandse boerderijen die zijn aangewezen als monument. 'Daarvan hebben er tussen de 2000 en 3000 nog een agrarische functie', schat Gerard Hendrix, projectleider van Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland. 'Bewoners zijn trots op hun monumentale boerderij', merkt Hendrix. 'Vaak is het bedrijf al generaties lang in de familie'.

Voor een efficiënte bedrijfsvoering zijn de monumenten vaak niet meer functioneel. Meestal worden de boerderijen alleen nog gebruikt als woonhuis en de oude stallen en schuren voor opslag of als jongveestalling. Daarnaast kunnen ze een meerwaarde hebben voor verbrede bedrijven. Een monument is een gebouw met een verhaal. Dat is te vermarkten. Het onderhoud van monumenten is in het algemeen duur. De subsidiemogelijkheden zijn beperkt.

Eigenaren die een monument willen verbouwen, krijgen te maken met de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Artikel, 2.1 lid 1, vermeldt onder f: 'Bij het wijzigen van een beschermd monument dient de eigenaar of gebruiker rekening te houden met de monumentenwet 1988. Voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een gebouw rijksmonument, of voor het zodanig herstellen of (laten) gebruiken van het monument waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht, is een omgevingsvergunning vereist.'

Ook aan de architectuur en de positionering van nieuwe gebouwen, bijvoorbeeld een stal, bij een monument worden extra eisen gesteld. Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning wordt getoetst of de nieuwbouw is ontworpen met respect voor het verleden en de streekeigen identiteit.

Weerkamp is mede-auteur van het recent verschenen boek over communicatie in het agrarisch familiebedrijf 'Wat de boer niet zegt...'. 'Een bedrijf dat al generaties in de familie zit, schuift je niet zomaar aan de kant', weet hij. 'Daar zit niet alleen energie in van jezelf, maar ook van je voorouders. "Ze krijgen mij hier niet weg...", is een uitspraak die ik geregeld hoor.'

Maatschappij bepaalt ruimte

Wie in Nederland of Vlaanderen koeien melkt, krijgt al snel te maken met beperkende grenzen. 'We wonen in een klein landje waar veel strijd gevoerd wordt om grond', ervaart Weerkamp in zijn praktijk. 'Burgers en overheden kunnen je het als boer soms aardig moeilijk maken, net als boeren onderling trouwens. We komen zo langzamerhand in een situatie waarin de maatschappij gaat bepalen hoeveel ruimte je als veehouder nog krijgt om je bedrijf te ontwikkelen', constateert hij.

Op Schiermonnikoog is de ruimte sowieso beperkt. In een polder van 275 hectare boeren zeven melkveehouders. Toch voelt geen van hen de gronddruk als een beperking voor de toekomst. Ze hebben allemaal een opvolger. Johan Hagen is een van hen en verklaart: 'We hebben met z'n zevenen een hartstikke

leuke ploeg en wonen hier met veel plezier. Iedereen kijkt naar elkaar om.'

Waarom zo moeilijk?

In het gerationaliseerde landbouwbedrijf anno 2013 zijn boeren calculerende ondernemers en managers die sturen op efficiëntie. In dat denken passen geen kleine incurante percelen die stuk voor stuk zijn omzoomd door hinderlijke houtwallen. Toch neemt Kees Schieven, ondernemend melkveehouder met 130 koeien in het kleinschalige coulisselandschap van Winterswijk, deze beperkingen voor lief. 'Ik ben meer gehecht aan mijn geboortegrond dan ik zelf dacht', zegt hij zich haast verontschuldigd.

'De emotionele binding die boeren hebben met hun grond en familietraditie is voor buitenstaanders soms moeilijk te begrijpen', merkt Weerkamp. 'Ambtenaren en plannenmakers zien die motivatie nogal eens over het hoofd. Zij denken eenzijdig beheersmatig en kunnen niet begrijpen dat voor een boer meer telt dan een aantrekkelijk toekomstperspectief of koele rekening. "Waarom doen die mensen zo moeilijk?", hoor ik ze zich vaak vertwijfeld afvragen.'

De grens: omgeving

Iedere melkveehouder die in Nederland zijn bedrijf wil ontwikkelen, krijgt te maken met de Natuurbeschermingswetvergunning. Deze regelt de maximaal toegestane uitstoot van ammoniak door een bedrijf. Hoeveel ammoniak een bedrijf uit mag stoten, hangt af van de afstand tot een Natura 2000-gebied en de gevoeligheid van dit gebied.

'Bijna elke melkveehouder met uitbreidingsplannen loopt tegen de grenzen van de Natuurbeschermingswetvergunning aan, ook degene die denkt ver genoeg van een Natura 2000-ge-

bied af te wonen', ervaart René van den Oord, senior adviseur bedrijfsontwikkeling bij LTO Noord Advies in de praktijk. 'Toch komt het maar zelden voor dat een bedrijf als gevolg van de Natuurbeschermingswet daadwerkelijk "op slot" komt te zitten', nuanceert hij het gevoel dat in de sector wel eens lijkt te leven. Wel moeten uitbreidingsplannen vaak worden aangepast, wat meestal gepaard gaat met extra kosten, bijvoorbeeld voor de bouw van een emissiearme stal of de aankoop van ammoniakrechten.

De grens: bereikbaarheid

FrieslandCampina heeft in de regelingen voor leden een aparte paragraaf opgenomen over bereikbaarheid: 'Uw erf moet toegankelijk zijn voor de melkauto die in uw gebied gebruikt wordt om de melk op te halen. In gebieden waar dit mogelijk is, gaan we steeds vaker de melk ophalen met melkauto's met een laadvermogen tot 34 ton. Als de inrichting en de toegang van uw erf het noodzakelijk maken om met een andere dan de gebruikelijke melkauto melk op te halen, betaalt u daarvoor extra kosten.'

Volgens een woordvoerder van de coöperatie ontvangen op dit moment vier melkveehouders een rekening voor 'onbereikbaar' zijn. Dat wil zeggen dat de coöperatie de melk bij deze leden gewoon ophaalt, maar dat de extra kosten voor een kleinere melkauto door de veehouder moeten worden betaald.

'Voor de moderne boer zijn twee dingen tegelijk waar: de waarde van traditie en continuïteit en de uitdaging van de vooruitgang', leerde Weerkamp uit een van de boeken die hij over dit onderwerp las. 'De moderne boer hinkt hierdoor, bijna per definitie, op twee gedachten. Dit leidt ertoe dat de één het aspect van optimale productieomstandigheden zwaarder laat wegen en als hem de kans wordt geboden verkast of besluit buiten de landbouw een bestaan op te bouwen, terwijl de ander het accent legt op traditie en zo creatief mogelijk omgaat met de beperkingen die dat oplevert.'

Ondanks beperkingen gelukkig

Paul Dijkzeul, die in Santpoort met zijn bedrijf letterlijk klem zit tussen dorp en duin, heeft zich in ieder geval bij de beperkingen neergelegd. Uitbreiding zit er op de huidige plek niet in, aan een verplaatsing wil de gemeente niet meewerken. Hij weet nu al dat hij de laatste generatie zal zijn op deze boerderij. En toch blijft hij zitten. 'Ondanks de beperkingen ben ik hartstikke gelukkig boer op de plek waar ik nu zit. Dan maar geen groot bedrijf', is zijn redenering. En trouwens: 'De mensen uit het dorp zijn heel blij met ons.'

Overigens verwacht Van den Oord dat het gesprek met de omgeving, naast wetgeving op het gebied van bouwen en natuur en milieu, in de toekomst steeds belangrijker gaat worden voor de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven. In de intensieve veehouderij hebben ondernemers er nu soms al mee te maken, maar ook in de melkveehouderij zou vooroverleg met alle belanghebbenden wel eens een verplicht onderdeel kunnen worden bij de vergunningverlening.

JOHAN HAGEN

PAGINA 30

PAUL DIJKZEUL

PAGINA 50

HENK SCHIEVEN

PAGINA 62

PIET PRAAG

PAGINA 80

FAMILIE VAN MARSENILLE

PAGINA 96